

WWF

FAKTAARK

2018

HVALROS

Hvalrossen er den største sælart i Arktis. En udvokset han vejer i gennemsnit 1.200 kilo, men enkelte individer kan nå en kampvægt på 2 tons. Det svarer til vægten af to Fiat 500 biler. Størrelsen, den meget flade snude og de to markante stødtænder gør hvalrossen let at genkende. Stødtænderne er af elfenben og de er den direkte årsag til, at hvalrossen har været efterstræbt i mere end et årtusinde. I dag vurderes bestanden af hvalros samlet at være sårbar (IUCN 2016). Truslerne mod hvalrossen er tab af havis og ændringer af fødegrundlag som følge af klimaforandringer, forstyrrelser og potentielt spild fra skibe og olieudvinding, ophobning af miljøgifte og fangst. Der er indført kvoteret jagt efter hvalros i Grønland, og siden 2017 har forvaltningen af alle tre grønlandske bestande været bæredygtig.

HVALROS

Odobenus rosmarus

Status

Sårbar

5²?
1?

+225.000 individer

Alaska (USA), Canada,
Grønland, Rusland og
SvalbardKystnære og lav-
vandede banker

2,5-3,5 meter lang

800-1.200 kg

Op til 40 år

Isflagernes kæmpesæl

Hvalrossen er den største, og mest ikoniske, sælart i Arktis. Der er observeret hanner med en vægt på helt op til to tons! Hannerne er ikke bare væsentlig større end hunnerne, men de har også et bredere hoved, en bredere nakke og en tykkere hud. Kønsmodne hanner udvikler knopper på overkroppen, der gør huden til et panser med en tykkelse på op mod 6 cm. Den tykke hud beskytter hannen under parringstidens kampe, hvor hvalrosser tildeler hinanden voldsomme hug med stødtænderne.

Hunnen er kønsmoden i en alder af seks til ni år. Hannerne er kønsmodne når de er 7-10 år, men de deltager ikke i parringen førend de er fuldvoksne (12-15 år) og kan klare parringskampen. Hvalrossen har et lavt fødselsoverskud, for en hvalroshun føder kun en kalv hvert andet eller tredje år. Studier viser, at fertiliteten blandt hunnerne falder allerede fra midten af 20'erne. Hunnen passer godt på sin unge i det første leveår, og man mener at tre ud af fire kalve klarer sig igennem det første år. I perioder med vanskelige isforhold og ringe adgang til føde overlever den voksne som regel. Men det har den store konsekvens, at frugtbarheden falder og der fødes dermed færre unger i dårlige is-år (Born 2003).

Indenfor den zoologiske orden har hvalrossen sin egen familie: *Odobenidae*. I 1758 gav den svenske naturforsker Carl von Linné hvalrossen dens videnskabelige navn *Odobenus rosmarus*. Slægtsnavnet *Odobenus* betyder 'den, der vandrer på tænderne'. Navnet er valgt, fordi det beskriver, hvordan hvalrossen bruger de lange stødtænder til at trække sin tonstunge krop op på isen. Artsnavnet *rosmarus* stammer fra den oldnordiske betegnelse for hvalros 'hrossval', der kan oversættes til 'hesten fra havet'.

Farlig muslingespiser

Hvalrossen finder sin føde på havbunden, især fra muslingebanker. Den foretrækker muslinger, men æder også orme, snegle, blæksprutter og krebsdyr fra havbunden. Hvalros kan også tage fisk og fugle, og i nogle områder har den endda specialiseret sig i, at fange sæler. Hvalrossen er et af de farligste dyr i Arktis og fangere har en fornuftig respekt for en angribende hvalros. Der er endda beretninger om, at slædehunde er blevet dræbt af hvalrossen.

Hvalrossen bevæger sig klodset på land, men er en elegant svømmer. Længe troede man, at hvalrossen holdt sig til muslingebanker på lavere vand. Men i 2010 – 2013 satte et forskerhold fra Grønlands Naturinstitut, og et team af fangere fra Qaanaaq, satellitsendere på 27 hvalrosser for at få data om deres adfærd. Langt de fleste dyk var til dybder mellem 10 og 100 meter, men satellitsenderne dokumenterede for første gang at hvalrossen er i stand til at dykke ned til mere end 500 meters dybde (Garde et al. 2018).

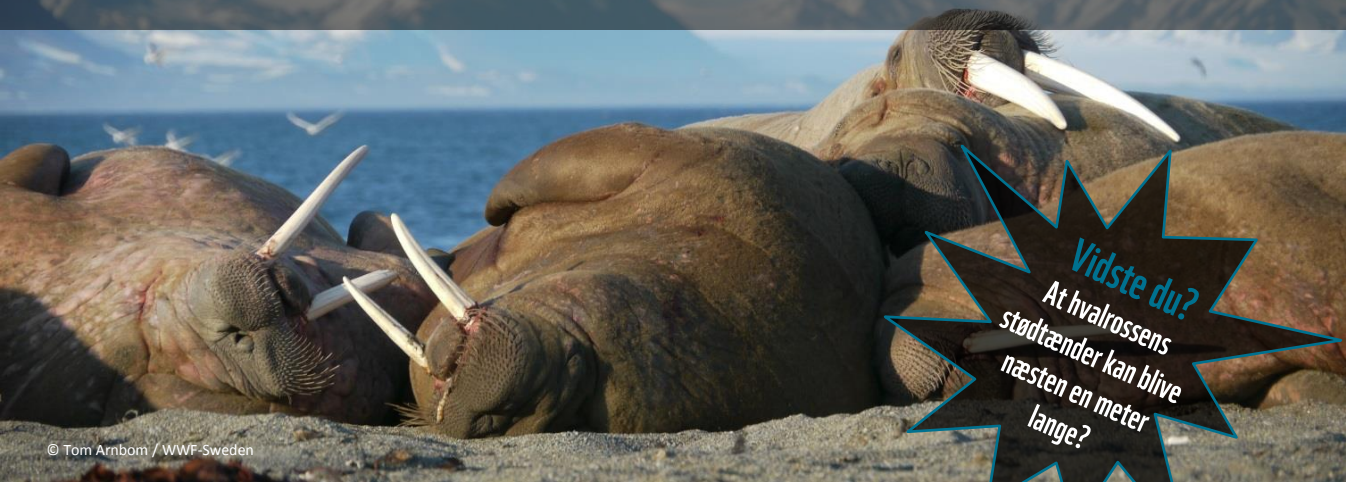
En ædende hvalros kan indtage flere tusinde muslinger i døgnet, og man har, i mavesækken på en hvalros, talt 6.400 muslinger (Born 2003). Når hvalrossen 'græsser' på muslingebanker står den næsten lodret og bruger de stride skæg på snuden til at føle sig frem. Muslingerne sidder nedgravet i 40 – 50 cm mudder. Hvalrossen fritlægger muslinger ved at vifte vand mod stedet med den ene luffe eller ved at lave en kraftig vandstråle med munden. Muslingen tages i munden og indholdet skilles hurtigt fra muslingeskallerne, for hvalrossen kan skabe et undertryk på mere end 1 atmosfæres undertryk (-1.188 hPa). Den effektive teknik gør, at en hvalros kan æde omkring ni muslinger i minuttet. Finder hvalrossen en god muslingebanke, kan den blive i samme område i flere dage for at æde. Herefter søger den rasteplasser på havisen eller på sandbanker ved kysten for at hvile sig.

Satellitsporinger tyder på, at hvalros er meget stedtro. I 1990-1991 satte man en satellitsender på en hvalroshan i Nordøstgrønland og fulgte den fra sommerresidensen i Dove Bugt til Nordøstvandet, som er et vigtigt åbentvandsområde, hvor den overvintrer. Et årti senere indsamlede forskere nye satellitdata fra den samme hvalros. Vandringsruterne var stort set uændrede (Born 2003).

Hvalrossens er meget stedtro og ensidig i sin fødesøgning. Denne specialiserede adfærd gør den sårbar overfor klimaforandringer og andre forstyrrelser. Hvis der ikke er mulighed for at hvile sig på havisen mellem fødesøgninger, bliver hvalrossen nødt til helt at opgive at benytte de sædvanlige muslingebanker.

Den arktiske havis svinder ind år efter år. Derfor bliver hvalrossen konstant presset til det yderste.

© Tom Arnbom / WWF-Sweden

Vidste du?
At hvalrossens
stødtænder kan blive
næsten en meter
lange?

Udbredelse og levesteder

De to underarter af hvalrosser lever udbredt i hele det arktiske område.

- Atlanterhavshvalros (*Odobenus rosmarus rosmarus*) findes ved Grønland, i det østlige Canada og omkring øerne Svalbard, Franz Josef Land og Novaya Zemlya, Rusland. Anslået antal er ca. 25.000.
- Stillehavshvalrossen (*Odobenus rosmarus divergens*) er udbredt i et område mellem Rusland og Alaska, USA. Anslået antal er ca. 200.000.

I Laptevhavet nord for Sibirien lever en bestand på omkring 5.000 hvalrosser. Der er ikke enighed i forskerkredse om, hvorvidt bestanden her er Stillehavshvalros eller hvorvidt der er tale om en tredje underart: Laptevvalros (*Odobenus rosmarus laptevi*).

Trusler mod hvalrossen

Truslerne mod hvalrossen er især klimaforandringer, der reducerer adgangen til havis, men som også påvirker hele økosystemet og kan skabe ændringer i fødegrundlaget, men også forstyrrelser fra skibe, olieforurening og ophobning af skadelige miljøgifte (PCB, POP).

Hvalrossens stedtrohed gør den særlig følsom overfor jagt. Historisk har et højt jagttryk været med til at bringe bestanden ned – i perioden 1900 til 1960 blev den vestgrønlandske bestand reduceret med 80%. Landgangspladser findes i dag kun indenfor Nationalparken i Nord- og Østgrønland. Med mindre havis i Arktisk i fremtiden må det forventes, at hvalrosser i alle områder vil blive mere afhængige af adgangen til at kunne hvile sig på land, hvor de er meget sårbare overfor forstyrrelser og lette at jage.

I 2006 trådte en ny bekendtgørelse om beskyttelse og fangst af hvalros i kraft. Bekendtgørelsen fastslår at der ikke må drives fangst på dyr på landgangspladser ligesom at unger og voksne hunner med unger fredes i Grønland (Boertmann, 2009).

DE GRØNLANDSKE HVALROSSER

I Grønland lever tre adskilte bestande af hvalrosser. I vinterperioden er den vestgrønlandske bestand udbredt i et område mellem udmundingen af Nordre Strømfjord i syd til Attu, og i et område vest for Qeqertarsuaq. Sommeren tilbringer de på den canadiske side af Baffinbugten. Nordvandsbestanden overvintrer i det åbne vand mellem Qaanaaq og Ellesmere Island, men også denne bestand vandrer mod vest i sommerperioden. Den østgrønlandske bestand overvintrer i åbentvandsområdet Nordøstsvandet langt mod nord, men vandrer sydovertil området ved Dove Bugt i sommerperioden.

Hvalros har brug for at hvile sig på isen eller på land mellem fødesøgning. Men i dag findes der ikke en eneste benyttet landgangsplads i de beboede områder i Grønland. Man ved fra historiske kilder, at der har været aktive landgangssteder langs hele vestkysten ned til Nuuk, men pladserne er alle forladte i årene op til omkring 1930. Kun i Nationalparken i Nordøstgrønland finder man i dag aktive landgangspladser for hvalros.

Hvalrossens
stødtænder er
af elfenben

© naturepl.com / Eric Baccega / WWF

BLIV KLIMAPARTNER

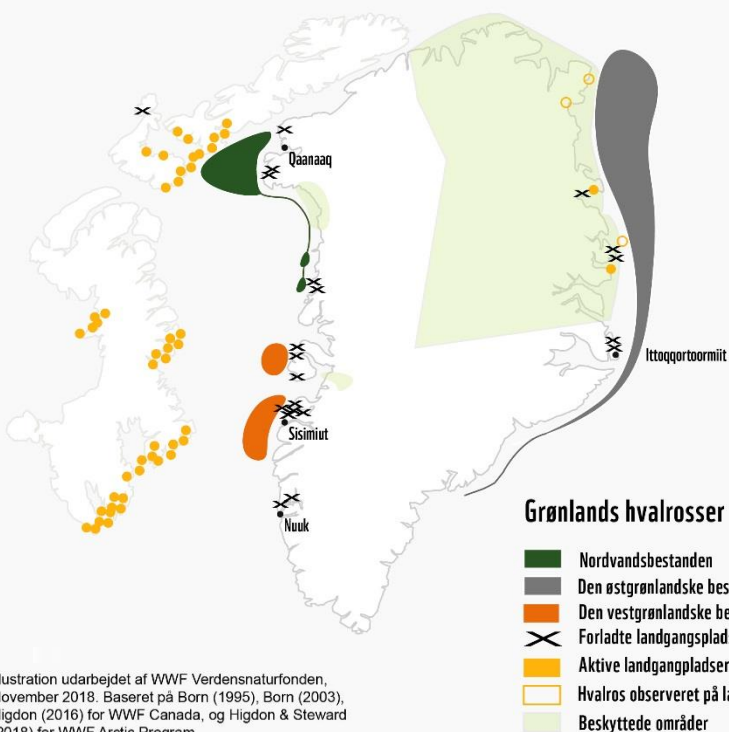
www.bidrag.wwf.dk

© Wild Wonders of Europe / Ole Joergen Liodden / WWF

Det gør WWF

Hvalros er en prioritet art for WWF. WWF arbejder overordnet med forskning og forvaltning af hvalros. I de arktiske lande samarbejder vi med forskere for at kortlægge hvordan det går med verdens bestande af hvalros, og især med at undersøge truslerne mod hvalros. WWF Rusland undersøger i et projekt i Pechora Sea konsekvensen af støj fra skibe for hvalrossers brug af landgangspladser, mens de i et andet projekt samarbejder med forskere om optælling af hvalros i et område med Stillehavshvalros. WWF Canada har udarbejdet en kortlægning af landgangspladser for hvalros med input fra biologer og brugere. Denne kortlægning anvendes nu i dialogen med myndighederne om hvilke områder man fremadrettet skal beskytte.

I Grønland har WWF Verdensnaturfonden (Denmark) sat fokus på øget shipping i grønlandske farvande. Udfordringerne relaterer sig til støj og forstyrrelser, men også til risikoen for oliespild. WWF mener, at der er behov for aktivt at lukke de mest sårbare områder for forstyrrelser fra skibe. Man kan se fra satellitsporinger at hvalros kommer tæt på de historiske landgangspladser men pladserne anvendes ikke længere. Med det dramatiske fald i havis bliver hvalrosserne nødt til at hvile sig på land hvis de traditionelle fødepladser skal benyttes. Hvis man oprettede korridorer ind til de tidligere landgangspladser uden fangst og begrænsede forstyrrelser på land kunne det være, at landgangspladserne igen kunne blive aktive og sikre hvalros hvile. WWF arbejder for at bremse udledningen af CO₂ og hermed sikre at de gennemsnitlige temperaturstigninger ikke overstiger 2 grader.

Figur 1 Kort over de tre grønlandske bestande af hvalros. Kortet viser vinterudbredelsen for Nordvandsbestanden (grøn), den østgrønlandske bestand (grå) og den vestgrønlandske bestand (orange). De eneste tilbageværende aktive landgangspladser findes i Nationalparken i Nord- og Østgrønland (gule prikker), men hvalros er observeret på i hvert fald tre andre lokaliteter (hvid cirkel med gul kant). Før 1930'erne var der landgangspladser langs vestkysten, men disse er i dag forladte. På den canadiske side af Baffinbugten findes stadig et stort antal aktive landgangspladser. Kortet er udarbejdet af WWF med udgangspunkt i blandt andet Born (1995), Born (2003), Higdon (2016) for WWF Canada, and Higdon and Steward (2018) for WWF Arctic Program.

Illustration udarbejdet af WWF Verdensnaturfonden, November 2018. Baseret på Born (1995), Born (2003), Higdon (2016) for WWF Canada, og Higdon & Steward (2018) for WWF Arctic Program.

For mere information, kontakt:

Mette Frost & Kaare Winther Hansen
/Seniorrådgiver Grønland og Arktis
/Projektkoordinator Grønland og Arktis
m.frost@wwf.dk & k.hansen@wwf.dk

WWF's mission:

At stoppe ødelæggelsen af jordens økosystemer og at bygge en fremtid, hvor mennesker lever i harmoni med naturen.
www.wwf.dk